

Matajur

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

Lit. 25. — VIDEM, 1. - 15. DECEMBRA 1953.

UREĐNIŠTVO in UPRAVA via Mazzini, 10 - Videm - Udine

Leto IV. — Štev. 78

Naročnina: letna 500.— lir, 6 mesečna 300.— lir.

Propadanje živinoreje pri nas

Vlada nima sredstev za povzdig živinoreje, pač pa jih ima za „obrambo italijanstva“ v obmejnih krajih

Ni niti potrebno poudarjati, da je živinoreja za našo deželo osnova njenega gospodarstva. Tudi iz gozda bi lahko imeli znatne dohodke, toda na žalost je bilo tisto malo gozdov, kolikor so jih posedovale nekatere občine v Beneški Sloveniji popolnoma uničenih v nekaj desetletjih slabe uprave občinskih upravitev. To delo so zaključili potem razni podateštvi, ki jih je vsili fašizem. O turizmu ne more biti govora, če izvzamemo tisto malenkost, kolikor ga je opaziti v Reziji.

Kakršna koli iniciativa, ki ne bi vzela v poštev gospodarske politike v pravcu, da je treba skrbeti za povzdig živinoreje, bo pri nas vselej doživel neuspeh in ne bo prinesla domačinom nobene koristi, kaj še da bi dvignila v izboljšala njihovo življenje. Vedeti moramo namreč, da je več kot dve tretjini zemelje v Beneški Sloveniji, ki leži v visokih predelih, kjer ni mogoče razen krme, pridobivati nobenih drugih pridelkov.

Zato je živinoreja pri nas tista osnova, ki bi jo morali najprej upoštevati in poskrbeti za izboljšanje staleža goveje živine. Pred nekaj desetletji se je gojila živinoreja v Beneški Sloveniji v mnogo večjem obsegu in smo imeli tukaj skoraj že enkrat toliko govedi. Tedaj je bilo tudi število prebivalstva v teh krajih v stalnem porastu in nekatere občine sploh niso pozname izseljeništva. Razljedenje se je začelo v naši deželi skoraj istočasno z začetkom propaganja živinoreje.

Dovolj je, če pomislimo, da je bilo ob štalu živine leta 1900 samo v okraju Sv. Peter Slovenov naštetih 10.409 glav goveje živine. Letos pa so na istem ozemlju, pod katerega spadajo občine Sv. Peter, Sovodnje, Podbonesec, Grmek, Dreka, Srednje in Sv. Lenart, našteli komaj 5.204 glave goveje živine. Dovolj je samo ta primer, da si lahko ustvarimo približno sliko, kakšni so bili tedaj gospodarski pogoji naše dežele in kakšni so danes. To pa še ni vse. Upoštevati moramo tudi, da pred 50 leti še ni bilo cest, ki bi olajšale prevoze iz kraja v kraj in je bila tedanja ekonomija nekako zaprta v te doline, ter odrezana od ostalega sveta. Kljub temu pa so tedaj domačini lahko živelji mnogo bolje, kot pa živijo danes.

Takrat so posvetili veliko pažnjo živinoreji in naši gorjanji so imeli bogate zaloge mlečnih izdelkov, telet in govedi, katere so zamenjevali za proizvode furlanske ravnine. Tedaj ni bilo družine, ki bi bila brez denarja. Vsi so imeli svojo hranilno knjižico in Ljudska banka v Cedadu ter Ljudska banka v Tarcentu so lahko uspevale prav zaradi hranilnih vlog naših gorjanov in danes ne uspevajo prav zato, ker so te vloge odmanjkale.

Toda, da se povrnemo k vprašanju razljedenja naših krajev, kje naj iščemo vzroke za gospodarsko propast naše dežele v razmeroma tako kratkem času? V drugih gorskih krajih, ki imajo takšne, ali pa celo slabše pogoje kot pri nas, se kaj takega ni zgordilo. Poglejmo n. pr. Karnijo, dolino reke Bele, ali Kanalsko dolino. Opazili bomo, da tu sploh ne poznamo pojava razljedenja, ampak da je po teh krajih prebivalstvo celo v porastu. Tudi če pustimo pri tem ob strani Kanalsko dolino, kjer, kot je znano, Italija privabljaja zaradi raznarodovanja na tisoče Italijanov v kraje kjer živijo Nemci ali pa Slovinci, imamo tu Karnijo in dolino reke Bele, ki nam lahko služijo kot vzgled. Pri tem pa moramo še podčerkevati, da so naravniki dohodki teh dveh predelov še dosti manjši od tistih, ki bi jih lahko nudila Beneška Slovenija.

Vzroke za tako kritičen položaj pri

Vojmir Tedoldi

Položaj cerkve v Beneški Sloveniji

Od 52 duhovnikov jih ima samo 12 slovenske duhovnike - Videmska škofija „svetuje“ duhovnikom na pridigajo po italijansko in zamenjuje slovenske duhovnike z italijanskimi nacionalisti

Ko je bila leta 1866 Beneška Slovenija priključena k italijanski kraljevini, se je vršila v vseh njenih 52 duhovnjah božja služba, pridige in verouk izključno v slovenskem jeziku. Tudi v tistih furlanskih župnjah, ki so imele pod seboj kakšno slovensko vas, so župnikom, ki niso znali slovenščine pomagali slovenski kaplani. Prav tako je videmska nadškof poznal slovenščino. Se danes živi staro ljudstvo, ki se spominjajo obiskov nadškofa Casasola v Beneški Sloveniji in da je ta nadškof pridigoval in spovedoval naše ljudi po slovensko.

Italijanski nacionalizem, ki je že tedaj začel iztegovati svoje kremlje po našem ljudstvu, tega ni mogel prenašati. Slovenski jezik v okviru italijanske države mu je bil odveč in že tedaj je začel s svojo protislovensko kampanjo. Glasnica te kampanje sta bila dva dnevnika, ki sta izhajala v Vidmu. Predvsem so bili tarča teh napadov naši duhovniki.

Oblasti niso dolgo čakale, da bi izvedle prvi pritisk. Ze leta 1868 je kraljevi vladni komisar v Sv. Petru opozoril duhovnike, naj ne rabijo slovenščine pri izvrševanju svojih cerkvenih obredov. Med duhovniki so bili taki, ki so ubogali, bili pa tudi taki, ki so se temu ukazu energično uprlj. Nekateri od teh zadnjih zivjivo se danes in za njihova imena lahko pridigajo.

Oblasti niso dolgo čakale, da bi izvedle prvi pritisk. Ze leta 1868 je kraljevi vladni komisar v Sv. Petru opozoril duhovnike, naj ne rabijo slovenščine pri izvrševanju svojih cerkvenih obredov. Med duhovniki so bili taki, ki so ubogali, bili pa tudi taki, ki so se temu ukazu energično uprlj. Nekateri od teh zadnjih zivjivo se danes in za njihova imena lahko pridigajo.

Radijske oddaje za izseljence

»L'Isonzo«, ki jo Slovenci trdovratno imenujejo Soča, teče bistra na vsej svoji poti. Gredoč mimo Koritnice, Kobariča navzdol skozi Gorico do svojega izliva, nač ka reka spominja naših padilih za osvoboditev te dežele. Pod Triglavom, v katerem pravi legendi, da je tu zlatorog potočil nekaj krvi iz rane, ki mu je zadal lovec in da so na tistem mestu pograle čudovite rože, tam izvira Soča, ki je tako draga vsem Italijancem. Vse to je del naše zgodovine in Triglav, ki je stal tam gori kot obrambni stolp Italijanske zemlje, nam je bil izvrstan po partizanih z rdečo zvezdro.«

Tako približno so se glasile besede, ki smo jih ujeli pri radijskem sprejemniku z neke oddaje italijanskega radia iz Rimma na kratkih valovih, katera je posvečena furlanskim izseljencem v svetu.

Druge podobne oddaje zabeljene z nacionalističnimi gesli, pridejo od časa do časa na vrsto in so posvečene tudi »Furlanom«, takojmenovani Nadiških dolin. V eni takih oddaj posvečeni beneškim Slovincem lahko slišimo zvonjenje naših vaških cerkva. Kar pa je še bolj zanimivo je to, da nam predvajajo tudi dva pevska zabora, ki pojeta v slovenščini. To so glasovi cerkvenega zabora iz Laz in nekega dežela, ki je v Tipane, ki prepevajo slovenske narodne pesmi kot n. pr. »Soča voda je šumelac in »Zabučale gorenje. V presledkih se sliši glas napovedovalca, ki govoriti v Italijanščini in ki kvasi staro zgodbo o Italijanstvu Beneške Slovenije in reke Nadiže, ki teče skozi to deželo.

Trgovina s cloveškim blagom

Preko tisoč delavcev, od katerih jih je bilo skoraj polovica beneških Slovincov, se je predstavilo pred nekaj dnevi na pokrajinskem uradu za delo in Vidmu, kjer je uradovala posebna kanadska komisija, ki je najemala 250 delavcev - težakov, za gradnjo železnic v Kanadi. Po končani

Od zore v mrak zasmeh, pomilovanje grenilo vam življenje bo vsakdanje. Kot sramni vam pečat, ki ga pravica zločincem vžiga, stal vam bo na čelu, zasluben si po delu, napis krvavo svetel: izdajica!

Ivan Trinko

ko izvemo če prelistamo italijanske časopise iz tiste dobe in čitamo žaljive članke, ki so jih takrat ti časopisi objavili proti njim.

»Patria del Friuli« št. 240 iz leta 1909 piše n. pr. naslednje vrstice, v katerih govori o naših ljudih in naših duhovnikih: »... Do pred nekaj leti je bilo v občinah Dreka, Grmek in Srednje mnogo volivcev, ki niso znali niti čitati niti pišati (v Italijanščini op. J. K.).

Brez teh pa je bilo nemogoče sestaviti občinski svet. Pokazali pa so veliko željo po izobrazbi, pri tem pa jim ni bilo vedno pomagano, ampak so jih mnogo let duhovniki držali v ignoranci. Kadar je bil uveden obvezni pouk, je duhovščina to izrabila, da je napravila med ljudstvom teliko slovenske propagande, kolikor jo je bilo potrebno za doseglo njihovega namena, z razdelitvijo brošur in ustavov. Brošure so bile često izrecno slovenofilske, tiskane v Avstriji in so jih razširili v na stotine izvodih.

Da bi dokončali svoje delo, so se duhovniki posluževali tudi prižnice, ki so jo spremenili v pravo šolo slovenskega jezika. Citatelji »Patria del Friuli« se bodo spominjali kako se je župnik iz Sv. Petra Slovenov protivil, da bi imel enkrat tedensko pridigo v Italijanščini za občinsko skupnost. Do tedenske pridige je bilo vedno pomagano, ampak so jih mnogo let duhovniki držali v ignoranci. Kadar je bil uveden obvezni pouk, je duhovščina to izrabila, da je napravila med ljudstvom teliko slovenske propagande, kolikor jo je bilo potrebno za doseglo njihovega namena, z razdelitvijo brošur in ustavov. Brošure so bile često izrecno slovenofilske, tiskane v Avstriji in so jih razširili v na stotine izvodih.

Kako je končal fašizem je vsem znano. Upali smo, da bodo vsaj potem priznane pravice našega jezika v cerkvih. Toda bila je le iluzija. Pri nas so se vedno v veljavni fašistični sistemi in nič se ni spremenilo. Videmska nadškofija tištimo desetim slovenskim duhovnikom, ki še obstoja v 52 naših duhovnjah »svetuje« (za duhovnika nek nasvet njegovih nadrejenih pomeni prepoved), naj ne pridigajo po slovensko. Ta nadškofija se vedno pošilja naše kraje italijanske duhovnike, od katerih so mnogi napeti nacionalisti in sovražniki Slovincem, ki ne znajo niti besedice jezika svojih vernikov. Dovolj je pomisli, da so prišli nekateri od teh italijanskih duhovnikov takoj daleč, da so pozivali prebivalstvo, naj demonstrira proti slovenskim duhovnikom ter so se često celo sami pridružili trikoloristom. Vse to se vrši v obrambo italijanstva «nadvje Italijanskega prebivalstva Beneške Slovenije.

Tako je vkrščansko ravnanje današnje katoliške in krščanske Italije nasproti njenim državljanom slovenskega pokolenja. Nikjer drugod po svetu ne bomo našli kaj podobnega. Jak Kurinae

Demonstracije proti Italiji na Tiolskem

Innsbrucku je prišlo do velikih protestov proti italijanskim demonstracijam, med katerimi je prebivalstvo zahtevalo plebiscit na Južnem Tiolskem. Pred tem je vprašanje Južne Tiolske obraščalo tiroška deželna zborovica.

Tiroški deželni glavar Alois Grauss je izjavil v zborovici, da je njena naloga tudi ta, da svetu stalno predočuje neoporečne pravice Južne Tiolske. Grauss, ki je član avstrijske krščanske ljudske stranke, je med drugim dejal: »Usoda naših dragih bratov iz Južne Tiolske je za nas živo vprašanje, ki nam je in ki nam bo vedno pri srcu. Južna Tiolska je bila vključena v neko drugo državo kot rezultat spletka svetovne politike.«

Grauss je tudi izjavil, da se kolonizacija Italijanov na Južnem Tiolskem, ki se je začela pod fašizmom, sistematično nadaljuje in da Italija ne spoštuje niti onih obveznosti, ki jih je sprejela s parisko pogodbo iz leta 1946. Dodal je, da bi moralita imeti Južna Tiolska isto pravico do plebiscita kot jo zahteva Italijanski ministri predsednik za Trst.

Grauss je tudi izjavil, da se kolonizacija Italijanov na Južnem Tiolskem, ki se je začela pod fašizmom, sistematično nadaljuje in da Italija ne spoštuje niti onih obveznosti, ki jih je sprejela s parisko pogodbo iz leta 1946. Dodal je, da bi moralita imeti Južna Tiolska isto pravico do plebiscita kot jo zahteva Italijanski ministri predsednik za Trst.

Na podlagi izjav v klicu umiranja Južne Tiolske in vabilo vse tiroške domoljube, naj se udeležijo večernih zborovanj za Južno Tiolsko.

Za obrambo italijanstva

Pri šolskem skrbništvu v Vidmu so ustanovili poseben urad za obrambo italijanstva v Beneški Sloveniji. Ta urad nosi naslov: »Urad za posebne predele.«

Kolikor smo lahko izvedeli deloma tudi iz krajevnega tiska, je ministrski svet v Rimu nakazal temu uradu začasno, ali kot prvi prispevek 24 milijonov lir. Niščemo se mogli izvedeti za imena ljudi, katerim je poverjeno vodstvo te nove ustanove.

V Italiji stavkajo

Sindikalni boj v Italiji se čedalje bolj zaostruje: stavkali so prosvetni delavci in napovedane so stavke nameščencev ministrov za obrambo, javna dela, državnega monopolja in državnih podjetij za ceste. Sindikati zahtevajo povišanje plač državnih uslužencev in uvedbo tri-najstope plače.

REZIJA
Podelitev plemenske živine

Zbornica za trgovino, industrijo in podjetje (Camera di Commercio, Industria e Agricoltura) bo podelila v kratkem tudi našim krajem nekaj dobre plemenske živine. Podelila, mislimo namreč reči, da bo izročila posameznim kmetoim, ki imajo odvisno količino sena, živino in sicer pod gotovimi pogoji: prejemnik bo odpalačal prejeti živino v petih letih, to je v petih letnih obrokih brez obresti, a plačati bo moral 2% kot zavarovalnino za slučaj, če bi žival poginila, ker mu bo v takem primeru podeljena druga.

Ta podelitev po teh dovolj ugodnih pogojih pomeni za naše gospodarstvo velik korak k napredku. Kot znano, ima naša dolina, ki je obrobljena okrog in okrog z gorami, dosti sočnih pašnikov in zato bi se moglo rediti mnogo več živine nego se goji danes. Vzrok temu je bilo vedno pomanjkanje sredstev za nabavo živine, posebno plemenske živine. Ker je pridelek sena v naši dolini aktiven, smo ga prodajali in seveda nismo zanj nikdar toliko prejeli, kot bi pridobili z večjo reje živine. Ta vest, da bo država pripomogla k razvoju naše živinoreje, nas je silno razveselila. Tako si bo mogoški marsikdo nabaviti dobro živino in jo bo v kratkem času brez velikih težav plačal.

Vsi zainteresirani, ki bi radi prejeli živino pod zgornj navedenimi pogoji naj napravijo prošnjo, ki naj bo naslovljena na »Ispettorato dell'Agricoltura - Tolmezzo«, kjer bodo dobili tudi vsa pojavnila.

TECAJ ZA EMIGRANTE

Letošnjo zimo se bo na pobudo prosvetne ministrstva (Ministero Pubblica Istruzione) in inštituta za delo Treh Benetij (Istituto Triveneto del Lavoro) vršil brezplačni tečaj za emigrante v Tolmezu. Ta tečaj bo trajal 72 ur od katerih se bo poučevalo 45 ur tuj jezike, 27 ur pa zemljepis, zakonodajo o delu, o socialnem zavarovanju, o zdravstvu, profleksi itd.

To je zelo pametna zamisel, ker je coisti naših emigratov, ki nimajo pojma o teh predmetih in zato jim je delo in življenje v tujini že težje. Rezijani - emigranti sicer skoraj vsi obvladajo dva ali tri tuj jezika, koristno pa bo to za mladince, ki so še neizkušeni in nepoučeni.

KDAJ BO ZASVETILA ELEKTRICNA LUC V BELEM POTOKU?

V Rezijanski dolini, kot je znano, obstaja večje velika električna centrala, ki proizvaja električni tok ne samo za našo občino, ampak tudi za Furlanijo. Mersikdo bi mislil, da imajo vse vasi občne Rezije električno razsvetljavo, a temu ni tako. Čeprav električna centrala obstaja več kot trideset let, še do danes nimajo električne luči Beli potok (Učja) in Liščeca. Beli potok šteje preko 400 prebivalcev, Liščeca pa približno 250 in zato se nam zdi, da bi tako veliko število prebivalstva imelo pravico do električne razsvetljave, posebno če pomislimo, da voda, ki proizvaja električni tok, izvira prav na ozemlju, ki je last prebivalcev teh dveh vasi.

POROKA

Pretekli teden sta se poročila v Vidmu Letič Dario po poklicu brusač in Butolo Ana. Želimo jim dosti sreče v zakonu.

NEME**Deseta obletnica černejskih žrtev fašističnega terorja**

Na dan svete Lucije se bomo spomnili tistega tragičnega dne pred desetimi leti, kar so padli pod fašističnim plombom osam naših najbojujših mož: Piccogna Anton, Sturma Valentin, Sturma Alojz, Skubla Alojz, Skubla Jožef, Vidmar Ivan, Piccogna Jakob in Skuntar Jožef.

Bilo je leta 1943 zjutraj, kar so šli naši možejo po seno in senožeti na Cufine, so oré iz Nem uderili fašisti an usakega človeka, ki so obrjetli po poti, so ga divjaško ubili. Takoviš te točalo našim vaščanom, ki so se vračali gih iz senožeti z brjemanom na ramana.

Ob deseti obletnici njihove smarti se jih bomo spominjali an u ta namen se bri brata tud majša u naši cerkvi.

PADEC PREBIVALSTVA SLOVENSKIH VASI U ZADNJIH 30 LJETIH

Pred tridesetimi leti, slovenske tretino našega kumuna, so tvorile »dnó tretnje« prebivalstva. Cjeni njemejski kuman, leta 1921, e štu 6165 ljudi. Od tuj te 2106 Slovencu, ki so naseljeni u tjeleh vash: Vizont, Karnica, Černeja,

IZ NAŠIH VASI

Dobje, Gorenjene in Ramandol. Ljeta 1931 so šrek nardili censiment an u tjeħ vasvh so šteli 1503 ljudi. U zadnjim censimentom, ki so ga nardili ljeta 1951 so u slovenskih vash šteli samo 1043 ljudi. U cjelem kumunu pa so šteli 5421 ljudi. Medtjem, ki furlansko prebivalstvo našega kumuna te narastlo, te številke no nam jašno kažejo, ki u slovenskih vash prebivalstvo te padlo kar na pôu.

GORJANI**Slovejsko prebivalstvo razburjeno**

Ker naša ministralna kumunalna ne je pristati zak' na budi sprejeta domanda Brježenou an Flipanjenou za se odcepiti od gorijskega kumuna, so usi kapi fameja sklenili nominati no komisjon, formana od domaćih mož, k' na če mjeti kompit za narditi rikorš čje u Rim. Z drugim krajam judge so močno razburjeni zavoj tegá, ki no nejejo naši kumunski poglavariji pustiti, ki njih vasi no pojte pod bardški kuman. Te rjes, ki Gorjani o bo muorujeti potem pod kuman od Rtinja, zak' o ne bo mogu s tekaj malo judi, ki ne bi tjer ostati pod njim, se sam uzdržati, ma judge ne pravijo, ki to nje justo, ki zavoj tegá no nejta štantati dvje vasi, za ketere fin doná njeso maj nardili no djelo, z drugim krajam pa so jim storili plačati zlo visoke tase.

Pred šterimi ljeti so par nas nardili no veliko manifestacijom pred kumunom, lani Sloveni nješi šli votu an zatuš, ne vješkuo kušo to če diventati če autoritat na ne bo poslušala judi.

GRMEK**Smrtna kosa**

Pretekli teden je umrla po dougi an hudi boljezni Vogrič Angelina iz Gorijskega Brda. Renka je bila udovu an je bila stara 60 ljet. Zapušča hčer an sina.

TAJPANA**Dosti je poklicnih - malo pa izvoljenih**

Pretekli teden je šlo 25 naših mož u Vidmu na zdraujiški pregled, za jeti na djelo u Kanado. Od 25 mož so bili potrjeni samo 10, ki boju šli preko Oceana če kak' tjeđan. Djelouski kontrakt, ki so podpisali z imprezo pod katjero boju dječali, pravi, da boju imeli 7 dolarjev na dan, od katjerih boju muorli plačat 2

dolarja za hrano in spanje. S kontratom so se tud obvezali, ki no če stati tu Kanadi najmanj tri ljeta. Emigrantom želim dosti sreče par djelu an de bi se zdravi varnili na njih duome.

PODELITEU DREVESCI ZA POGOZDOVANJE

Culi smo pravič, da boju tud našemu kumunu podelil več taužentou malih dreves, de jih bomo posadili po senožetih. Te drevesca bo dala forestal brezplačno an djelouče, ki jih boju sadili boju plačali en tulku po drevescu.

Ce bi governo tuvo naredu že pred 30 ljeti, bi doná tu našim kumune mijeli dasti gozdou, kar to pride rejči imjeti bo-gostvo par svej hiši an ne bi mijeli bizi-

nje oku hoditi gledat djela za se zaslužiti kos kruha. Proverbijo o pravi obujanje pozno ko maj' an ejtako, če naši judge no bojo anjelje sadili, boju mijeli otroci obujše živence. Zatuš to bi ne smjeli beti majedne fameje, ki ne bi sadila več' k' na more na gole senožeti.

NESRECA PAR DJELU U PROSNIDU

Pretekli tjeđan se je hudo udarila Filipič Roza, stara 55 ljet, taz Prosnida. Žena je šla u gozd po darvá an kar se je uračala s težkim brjemanom na harbutu se je spotaknila an padila na tla. Par padcu se je takuo močno udarila na čeló, de je obležala na tleh brez zavjesti. Na srečo so jo hitro zagledali nekšni vaščani, ki so šli po tisti poti, an jo parpejali da-

mú. Ker je bla rana na čeló precej velika so Filipićevo pejal' u videmski špitau, kjer se bo morala zdraviti najmanj tri tjeđne.

BRDO**Italijanski in furlanski priseljenici o našim kumunu**

Dna komisjon taz Vidma na že već mesecu djela za ugotoviti kaj Slovenci to živi tu naši provinciji. Komisjon ne formana od znanih furlanskih an italijskih kulturnikou, med njemi tud univerzitetnih docentou, k' no majó namjen stampati no publikacijou. Ta komisjon ne pred kratkim nardila sve indadžine tu Terski dolini an s pomoči nekaterih naših domaćinou, ne zledala sóuse fameje bardškega kumuna, ki no še govorijo po slovejsko.

Rezultat tega raziskovanja to je tel.

Njivica: 77 famej. Od tjuh no govorijo slovejsko tu hiši 67, furlansko 8, italijsko 2.

Podbrdo: famej 74. Od tjuh na govorijo furlansko kuj 'dná. Te drue no govorijo use slovejsko.

Ter: fameje 118. Od tjuh no govorijo slovejsko 110, furlansko 5, italijsko 3.

Muzac: fameje 43. Kle tu nje majedne fameje, ki na govorju tu hiši drugi jezik.

Bro: fameje 104. Od tjuh no govorijo 101 po slovejsko, 2 furlansko an 1 italijsko.

Zavrh: fameje 117. Od tjuh no govorijo 115 slovejsko an 2 furlansko.

Sedlišče: fameje 42. Kle use fameje no govorju kaj slovejski jezik.

Takoviš, tu našim kumune, od 575 famej, ki to jih je uskupaj, no govorijo 551 slovejsko, 18 furlansko an 6 italijsko. Te fameje, k' tu hiši no govorijo furlansko ali italijsko so vsi priseljenici, ki so paršli tu naš kuman po parvi svjetouni uéri an skoraj usi več ali manj no kapišajo slovejski jezik.

Tu tjem zadnjem censimentu od judi nješu tu Taliji prašali kušo to se za 'dan jezik govorju par hiši. Zatuš, težje, ki no majó ujo vjedati kaj Slovence to je tu naši republike no muorejo se sami narditi njih kalkulje. Governo talijan je si nje vjedati kaj Slovence to se za skriti resnicu o obstoju Slovenceu, a resnica na pride prej ali potem usedno na dan. Komišon, ki ne to djelo nardila na če vjedati povjeđati svetu kaj to nas je an kake dirite no nam demokristjanski governanti da-jejo.

AHTEN**Povečali družinski davek**

Na zadnjem konsegu našega kamuna, so sklenili povečat za ljetu 1954 družinski davek (fogatik).

Tuo je kamun muoru nardit, ker dificit njegove bilance znaša več milijonou lir.

Pretekli tjeđan so karabinjeri denuncijal na sodnijo, 36 ljetnegu Anselmu Kranjacu iz Subida zavoj tega, ki je žalujo vjekate an Italijo.

POŠTA

E. S. - Pariz — Prejeli smo vaše pismo. Zaostale številke smo vam odposlali po pošti na vas naslov. Prosimo, da odpisete, če ste v redu prejeli.

T. V. - Spittel (Francija) — Zanimali smo se za vašo zadevo pri tozadnjem uradu. Za dvig voste pa je potrebno, da vašim domaćim pošljete pooblastilo in pot so nardili peš. Z lastnimi očmi so se lahko prepričali kajšno politično an kulturno svobodo imajo beneški Slovenci.

K. J. - Buenos Ayres — Hvala lepa za pripovedko in pesem. Ob prilikli bomo objavili. Veselilo bi nas, če bi nam poslali tudi kaj iz življenja naših emigrantov v Argentini.

N. I. - Forges (Belgia) — Čai nam je, da slike nismo prejeli. Ali ste napisali točen naslov?

F. F. - Viktoria (Australija) — Sporocamo vam, da so poravnali vaši domaći naročnino za naš list, ki vam ga pošljamo.

A. B. - Viskorša — Proučili smo vaš slučaj in se nam zelo čudno zdi, da vam občina neče plačati bolniških stroškov. Če nimate, ne morete plačati in zato ne imejte skrb. Vedite, da bolniški stroški nimajo nič skupnega z davki kakor vi mislite. Če ne plačate davkov vam lahko zarubijo to kar imate, za bolniške stroške pa tega ne morejo storiti.

SV. PETER SLOVENOV**Sindikom Nediške doline**

ker ce bi usé povjedal kakuó današnji italijski govoru runá s slovenskimi manjšinami bi bluo potrebno zapisat cjeļo bukvó.

Gaspoduje šindiki, povjedite nam, al' ste pomisliš kar ste podpisali tisto spetizione;

1) Un determinato numero di rappresentanti degli Sloveni alla Camera dei deputati, nel Senato, nel Parlamento regionale e nel Consiglio provinciale;

2) Uguaglianza di diritto all'uso della lingua slovena in tutti gli uffici pubblici e in quei paesi, dove vivono gli Sloveni;

3) L'istituzione di scuole elementari e

medic, dove la lingua d'insegnamento sia quella materna;

INOZEMSKI ZURNALISTI SE ZA-NIMAJO ZA NAS

Pretekli tjeđan so paršli u našo dolino trije inozemski žurnalisti Smith Jean, Wurly Louis an Duparte Francois; parva dva sta Amerikanca, tretji pa Francoz. Žurnalisti so ogledovali folklorne an etnične zanimivosti naše daže an se tud zanimali u kajšnih razmjerah živijo Slovenci u videmski provinciji.

Vanac Drekonja

... Il sindaco dei nostri comuni generalmente è un galantuomo, ma una testa di legno... il segretario comunale è quello che fa e dispone...

... Zupan naših občin je na sposo-ni pošten, a lesena glava... občinski tajnik je tisti, ki dela in razpolaga...

Carlo Podrecca v »Slavia Italiana«.

zione Kakuo zuoni vas priimek. Al' ne vjeste, de se vam boju na Organizaciju Združenih Narodov smeal? Smeal', pač, se boju kar boju brał na spetizione vaše pristno slovenske priimek: Pavletič, Cičigoj, Podorečak, Spehonja, Podreka, Birtič itd.

Buož bi bluo, de bi pošjal kajšno spetizione govoru, de bi se kaj več zauzeu za naše gospodarske probleme, zak' slovenskih šuel nobednega Italijana.

Spomenica, ki so jo zastopniki Slovenju u Italiji pošjal u Lake Success, odgovarja resnici an resnica je samo adná.

An venč part italijskega ljudstva je za tuó, de bi se dalo Slovenjom š

ZA NAŠE DELO

Spravita kapus za zimo

Kapus se spravi u klijet pozno, tuò je decembra mjesca kar pride slana an hud mraz. Kapus, ki ima tarde glave, je trjeba porjezt takuo, de ostane kajšinj stjer centimetru storža pod glavo. Tiste tarde kapusove glave je trjeba zložit u klijeti, ki ni preveč mokra, na lesene police. Tist kapus pa, ki njema tardih glau, izrjuje s koreninami vred an ga posadite u klijeti u zemljo. Zagrebsti ga je trjeba takuo globok, de gleda samo glava iz zemlje. Za zusat lahko nucate pjesak al lahko zemljo, a gledati muorate, da se ne smije tikati glava glave, ker drugač bi začele gnit. Glih takuo ku kapus lahko spravite tud karfjolo.

Kar buosta spravljali kapus muorate gledat, de ne bo mokar al rosan. Klijet ne smije bit preveč gorkal al preveč mokral an muora bit tud zračna (ariosa). Zatohla klijet se muora podnevi odprejet an tuò u tistih dneh kar je gorkuo, de se ne bo preveč ohladila. Narbuojsa temperatura je 4-6 gradou C.

Kadour njema klijeti lahko spravi kapus tud na odpartim, na sončnem kraju, kjer je zavarovano pred vjetrom. Kapus zložite takuo ku u klijeti, potle pa ga pokrite z vejami, povarh pa še s slamo al listjem, a tuo takuo, de muore ajar prit notar. Ce tet kapus zavarovat pred mokruoto, nardite malo strjebo iz desk, ki jo položite na kolé al zid. Shranjen kapus muorate večkrat pogledat an proc odtrgat gnile liste.

Zivina je ostala u hljevu

Začelo se je zimsko fuotranje živine, tuo se pravi s suhim fuotram. Ce tet imjeti lepo rejeno an zdravo živino pa ne smijete dajati samo seno, ampak tud fuotar, ki po svoji sostanci odgovarja zelenemu fuotru an upliva na mlječnost krau. Tist fuotar so bjetula, korenjé an siliža.

Kar dajete pit muorate gledat, de ne dajete pit marzle vode, ker se živina lahko prehladi, breje pa zavoj tega lahko povarjezo.

Pitanim svinjam povečajte part močnega fuotra (sjerak); dajate pa jim začuo manj bjetule an drugega vodenega fuotra. Fuotar za pitanice naj bo nimar buj gost an par tjem jím dajate nimar tudi maò živinske soli, de boju buojs prebavljali. De buoste vjedali kakuo an kulku se praseta ridijo, jih vagajte usahih 14 dni. Tiste pitanice, ki kažejo slab prirastek na pejzu jih prej ubite al pa jih pradajte.

U tjemlju mjescu lahko začnete tud piliti perutnino. Ker je fuotranje kokoši

u zimskim času zlo drago, zatuò daržite čez zimo le dobre jajčarice an plemenske peteline, drugo pa opitajte za prodajo al za ubit. Zjutraj dajajte kokošom mehák fuotar an če muorete naj bo gorák. Dajajte jim rjepo, bjetulo, kuhan krompir z otrobi an kuhinjski ostanki. Večerni fuotar naj bo zrnat: ušenica, ječmen al oves. Zeleno pašo pa nadomestite z ostanki solate al s sjerovo bjetulo.

Djelo u klijeti

U tjelem času se je že posjerođe spremenu moòt u vino an zatuò ga je trjeba pretočit, posebno še, če je zarjavelo.

Prejku buoste pretočili muorate videt kulkvo vino zarjaviti. Ta eksperiment se naradi takuo, de se uzame iz soda 'dan glaž vina an se ga pusti čez nuoč odpartega. Ce je vino čez nuoč zarjavelo u glažu, dajte u sod 5 do 10 gramu metabisulfita. Metabisulfit dejte u 'dan zakjic, ki ga parvezite z varvicu an ga spustite u sred soda. Ce osam dni pretočite vino. Sevjejde je trjeba vino pretočit u čist an zdrou

sod an muora bit pouán do varhá. Ce sod ni pouán vina ga je trjeba nad vinom zažveplat. Sode se zažvepla z 'dnim naström na dva hektolitra. Par pretočenju je trjeba vino dobro prezračit (dati ajar). de gre proò žvepleni duh, ki ga pusti metabisulfit.

Sadjarsko an vrtinarsko orodje

Sadjarsko an vrtinarsko orodje je zlo drago, zatuò je trjeba nanj dobró gledat. Use željezno orodje: nuože, škarje, lopate itd. je trjeba dobro očistit, če je potrebnò tud nabrusit an namazat s kajšno neosoljeno mastjo, najbuojs je vaseina. Ce njemate drugega par rokáh, je dobar tud petroljo. Tud lesene nasade dobro očistite an jih namažite z 2 parstuotno bakreno galico (solfato di rame), de ne zgnijejo.

Pozimi nasadite tud sadjarsko an vrtinarsko orodje, popravite ljesnice an drušo, de bo u času djela use par rokáh an

Za naše gozdarje

Pri mjeri za ljes an drva je trjeba dobro ločiti kubièni meter od prostorninskega metra (prostorninski meter = metro stero). Kubièni meter si mislimo 'dan meter visokó, 'dan meter širokó an 'dan meter globokó kocko (kubo) iz ljesá. Piše se m³ al plm., kar će rejci ponui meter. Na kubièni meter se mjeri okrogla ljes (hlode, kolé, drobove) abdjalan ljes, te san an rjezan ljes (daske).

Prostorninski meter (po taljansko metro stero) pa zauzemá prastór kubiènega metra, u katjeren je zložen ljes takuo, de je med njim veò al manj prastora. Zatuò ima prostorninski meter nimar buj malo ljesa ku pa kubièni meter. Medtjem ku vaga 'dan kubièni meter bukovega ljesa 750 do 1000 kg., vaga 'dan prostorninski meter, za katjerega se piše skrajšano prm, samo 450 do 600 kg. Pouprenco se računa, da ima 'dan prostorninski meter 25 do 50 percent manj ljesa ku kubièni meter. Tist percent se rauná po kvaliteti ljesa an kakuò je ljes zložen. Cjepljena drva na primer dajo na prostorninski meter veò ljesa ku vejevje. Na križ zložena drva imajo manj ljesa ku na glih zložena.

Stara mjeru namjesto prostorninskog metra je bla seženj al klaptra. Seženj, ki ima 'dan meter douga drva, je 'dnak 3,6 prostorninskog metra.

Vjemó, de muorate dostikrat računat preseène metre u kubièni metre an tuo djela dostim velike težave. Zatuò vam bono donáis na kratko povjedal kakuò se tuo nardi:

Kubièno mjeru se ušafa, če moltiplici-

rate prostorninski meter s številom, katjerga visokuost se rauná po različnih varstah zloženega materjala, ki pa je nimar manjši ku 1. Ponavad je tisto število za

zložen tehnièni ljes od 0,75 do 0,80
cjepljena drva od 0,60 do 0,75
okrogla drva od 0,50 do 0,65
vejevina od 0,30 do 0,45

ne bo nepotrebne gleđanja an zamude časa s popravljanjem. Posebno muorate skarbijet za sadne škopilnice. Ce jih ne zname sami razdret, očistit an dobró namazat, jih dajte pregledat tistem, ki se na tajšne reči zastop. Zapuomnite si tale star pregorov: red uzdarjuje svet!

Mufa na salame

Kadar zagledate na zumanjosti koje na salami mufo, še ni posebna nagobarnost za notranjost salame. Na usako viòjo pa je trjeba mufo prej ku muorete odpraviti an tuo se nardi s soljo. Uzamite pest soli an dargnejte salamo tekaj časa, de postane suha. Sol unièi bakterije, de se salamo spet za nekjé časa shraani. De pride mufa na salamo je znak, da je shramba preveč mokra. Ce imate veò mufovih salam, jih muorate potle ku ste jih dobro očistili, prenest u drug prastór.

Poškropite breskev

Htro kar pade listje iz drevia od breskev je trjeba poškropiti dreve s 3 parstuotno raztopino modre galice (sulfato di rame) an japaña. Tisto djelo je zlo potrebno, ker varje breskev pred boljeznimi. Drugkrat buosta škropil breskev na pomlad.

Prostorninske mjere pa se ušafajo glih nasprutno iz kubiènih metru, če moltiplicirate s številom, ki je nimar veòku 1. Za posamezne sortimente je telo število:

zložen tehnièni ljes od 1,33 do 1,25
cjepljena drva od 1,66 do 1,33
okrogla drva od 2,-- do 1,54
vejevina od 3,33 do 2,22

STEKLINA

Steklino ušafajo najveèkrat psi. Ce pa stekel pes ugriže psé al druge živali, se lahko steklina razvija tud par njih. Pa tud človek lahko zbolí na steklosti, ce ga je oklu stekel pes. Ce okoje stekel pes al kajšna druga stekla živau človejká al živino, se pocedi strupena sлина u rano an rana je zatrupljena. Male ranice, ki samo malo karavajijo so še buj nagobarne kuj velike, ker pride par malih ranah še buj lahko u kri, ker par velikih ranah strup otče s karvo. Za ljudi so najmanj nagobarne tiste rane, ki so pokrite z obliko, ker ostane strupena sлина na njej. Zračnati so, da zbolí od stuò oklanih psóu kakih 30 do 50, od 100 oklanih ljudi pa 20 do 25, sevjeje ce se njeso zdravili. Stekel človek al živau sta zgubljena, ker steklost zahteva svojo žrtvo, ce se je ne zdravi u pravim času. Kar se je steklost že pokazala, zdravljene niè al pomaga. Ce okoje stekel pes človeka al živau, preteèe nedolocen čas, prej ku se po kaže boljezen.

duši; splašil se je in se malodušno tišal na svojem mestu kakor ogrožen zajek.

Nekateri so se vsuli okoli njega in ga začeli nagovarjati in mu nagajati. Gorovili so furlanski; on seveda ni razumel in ker so ga le preveò nadlegovali, je zajokal v veliko veselicu razposajenih gojencev. Vstopil je učitelj in napravil red.

Po šoli se je doma utešil in umiril; tudi jedel je in odgovarjal na vprašanja in naposled se je malec tudi razgovarjal s tovarišem.

Po popoldanski šoli so ga peljali po mestu. Šli so tudi na znameniti vrag most, pod katerim teče v globini med belim prodrom prizorna Nadiža. Most je menda iz petnajstelega stoletja; legenda ga je, radi crzne konstrukcije, pripisala vragu. Pepic je debelo gledal in se čudil prekrasnemu razgledu. Pred njim se je odpirala na široko med visokimi skalnatimi in obraščenimi stenami globoko udrti, prostorna in vijugasta in se izgubljala daleč v prostrano ravan, z belimi hišami in cerkvicami na obeh straneh. Pa lepše, in ne po krivem, se mu je zdelo, kadar se je obrnil v nasprotno smer proti domačim goram, ki so se krasno vrstile in smehljale v podvečernem solnicu. Po vseh obronkih so se med zelenjem prikupljivo belle majhne vasice in osamele cerkvic. Nad vsem je kraljeval ogromni, gladko zakroženi Matajur in

zadaj je v solnčnih žarkih blestel razkrhani Krn.

Pepic je kmalu razločil domačo goro in vas nad malce oddaljeno cerkvijo. Vsa notranjost se mu je zrahljala in po duši mu je zavalovalo. Silno hrepnenje po domu se mu je zopet vzbudilo v srcu. Gledal je in gledal, kakor da bi hotel razločiti, kaj se godi tam gori. Kaj dela naši? — Kaj dela mama? — — — Kaj oče? — — — Videl je, kod je pasel ovce — — — ah, kako je bilo lepo!... Globoko se je zamislil. Tovariši so mu razkladili, katera je ta ali ona vas, kako se imenuje ta ali ona gora. Pa Pepic jih ni poslušal; zatopljen je bil v domači kraju.

Vrnili so se domov, tovariša, navajena iz prejšnjega leta, povsem brezskrbna in ravnodušna; on pa nasièen s preobliko sladkih in greñkih občutkov...

Drugi dan je bil slièen prvemu, tretji drugemu in naš junak se ni mogel vdati novemu načinu življenga. Ni misil, da bo tako. V šoli je sicer hodil, toda silno raztresen je bil in ni razumel, kar je učitelj govoril. Poredni sošolci so mu nagajali, se norca delali iz njega in ga sirovo žalili. Pepic je molčal, a nestrnpo mu je bilo. Kam je prišel? Kam pride?... Kaj jim je storil, hudobnežem?... Zakaj so taki? Zakaj ga zasramujejo?... Spomni se je, da so ga doma vsi radi usmele cerkvice. Nad vsem je kraljeval ogromni, gladko zakroženi Matajur in

Kadar je bil prost, je tekél na most,

Kup na debelo

ZIVINA ŽA ZAKOL

		po kg.
Krave	L. 170 do	215
Voli	" 235 "	240
Jenice	" 230 "	250
Ovce	" 150 "	160
Koza	" 90 "	100
Praseta	" 300 "	320
Teleta	" 380 "	420

ZIVINA ZA REJO

	po glavi
Krave mlekarice	L. 127000 do 130000
Jenice breje	" 126000 "
Junci	" 100000 "
Praseta 12-20 kg	" 4000 "
	4500

PERUTNINA - ZAJCI - JAJCA

	po kg.
Kokoši	L. 550 do 600
Pičanci	" 625 "
Race	" 400 "
Purani	" 500 "
Gosi	" 450 "
Zajci	" 35 "

ZITARICE

	po kuintalu
Ušenica	L. 6700 do 6800
Sjerak	" 4600 "

Za naše mlade bralce

Dragi mladi bralci!

Matá me pardonati, če zadnji bót to ne bo dosti prauc za uás. Ne kudajta, k' jo bodi uás uzabu, sem muorou kontentati se te, k' no rado beró štorjo naših krájou. Tej k' ve vidita, sem anjelé napisu več k' sem mogu an jo šperan, k' ne bosta se lamentali.

No rječ bi tóu uás prosit, dragi mladi bralci. Anjelé, k' te mraz an vi sta večkrat zbrani oku ohnjišča, prosita uás te stare, k' no uám povjedejta kako ljepo praucu an jo pošjite mené, de jo bom

dau štampati, zak' no jo berita še drugi otroc'.

Anjelé čon uám povjedati še 'dno druge novico. Temu, k' mi bo poslou najtojnešo praucu, čom mu postati po pušti 'dan ljep regal. Bodita bruni an ložita se pisat.

Uás pozdravja čez hore an doline uás barba »MATAJUR«.

Prauce pošjite na tole direcjon:

»MATAJUR« — Via Mazzini, 10
UDINE

Pastjer Nardin an škarifič

(Djalet Terske doline)

Dan bót u e biu 'dan senatič, k' e pa su usak' dan sve oučice. Te pastjer e móu ime Nardin an e stau par svoji stari materi, zak' u nje mu matere an oči an u e bi dosti božac. Dan bót e Nardin obrjetu na planini 'dan ljep zuončič, e a pobravu an a nesu stari materi. Stara mati ne merkala zuončič an potém ne džala, k' u a ljepo ta loži an če a bo keteri ledóu, naj mu a uárne. Nardin u e naredu itako tej k' ne mu povjedala stara mati.

Kar e spek šou past oučice, e vidu škarifiča, ki e sedéu ta na nej skali an e plaku. Nardin e mu prosóu, k' zkuo u itako plaka an škarifič e mu povjedu k' e zubou zuončič an k' u dě anjelé njea ospodar a spudit od kiše, če u ne bo a obrjetou. Nardinu e se smilu škarifič an zatuó e mu dau nazat zuončič, k' e a prej obrjetu tu tjem kraju. Škarifič e bi potém kontent an e mu dau 'dno palico, k' ne djelala mirakulje. Kar e pastjer kako rječ tóu mjeti, e udaru s paličem po tleh a žej e móu tuo k' e jih zubou.

Nardin e šou kontent ta rjea kíši an pokazu stari materi kuo e mu dau škarifič za te zvončič. Obadua sta potém živjel' ljepo, kupili so ljep palač an Nard.n, k' e bi anjelé boát e uzéu za ženó 'dno ljepo principeso. Sve otroké e simpri učiu, k' obrenčene reči to má simpri uárniti temu, k' e jih zubou.

Zajc an leu

Na Matajurju je živu enkrat leu, ki je bio zlo karvočen. Moriu je živali use od kraja, ki jih je srečavu. Pa so se živali doguorile an jale levu: »Zaki mori živali tud kar njesi lačen? Sklenile smo de ti rajš mi same pošjemo usak dan po eno živau!«

Zakuò o je mjesac nah

Dan bót e mjesac na oblaci džau svoji materi: »Mama, naredi mi objekto. Usi judje na zemji so obligejeni, še já bi tóu rado beti obligejen!«

»Ljepi muoj sinic,« ne mu džala mati, nejtake objektejo je ne znam šiuáti. Dan bót si cjeú, zát to je tebé samo pôu, an zát to te je zlo malo. Majedna objeka na bi te ne šia dobró. An zatuó mjesac o je še u današnjih dnesh nah.

Sv. Miklavž le v srčka poglej, vse nam odpusti in nam povej, kaj naj storimo drobni in mali, radi bi dobrí otroci postali.

katjerim bi mogú nardit kajšno dobroto, je postú žalosten. Buol pa se ga je usmilu an mu je dovoliu, de lahko gre ankrat na ljetu spet na zemljo an tuó na predvečer svojega imendana 5. decembra.

Zatuó hodi sv. Miklavž usako ljeto na zemljo an parnese pouno daril usjem brunnim otrokom.

Sv. Miklavž prihaja

Pa smo poredni, glasni in živi, trmasti tudi in nagajivi; mamice svoje večkrat jezimo, pridni smo pravijo, le ko zaspimo.

Sv. Miklavž glej vse nam oprosti, saj si prinesel vsega zadosti, ko pa se vrne z angelci v raj, nam še v sru pridnosti daj.

Palček an razbojniki

(Pravca u nediskem narečju)

Ankrat sta živjela mož an žená, ki pa njesta imjela otrouk. »Ah,« si je željela žena, »usaj tajšnega otroká bi rada, ku je muoj palec, že venčega njesam urjeda.« Njena želja se ji je rjes izpounila an dobila je otroká, ki je biu takuo majhan ku njen palec. Zatuó je dala otroku ime Palček.

Kar je biu Palček star 12 ljet, ga mati pošje u gozd, de nabere gobe za juženo. Palčku pa se je u gozdu dremalo, sedne na veliko kačjo gobo an zaspí. Pozno ponot pa se zbudí, ker se je nekšan spotaknu vanj.

»Kaj me cabaš?« zajoka Palček.

Tisti, ki se je biu spotaknu ob Palčka, je biu razbojnik. Drugi razbojnik je šu za parvam an tud tist zadene z nogó ob Palčka.

»Parjatej,« se zadere Palček, »al te ni sram, de me po krivici cabaš?«

Razbojnik gleda, gleda, pa nobednega ne vid. Paržge fulminant, pa zagleda de na gobi čepi majhan možiček. »Glih tebé nucamo, Palček,« poreče parvi razbojnik. »Ti boš naš narbuojsi pomagač, ker si takuo majhan. Puođi z nami!«

Pa pridejo do bogatega posestnika. Tam pošjeta Palčka, de jim znotraj odpré urata, ker čejó konjá ukrasti. Palček rjes zljeze skuož luknjico u hliju. Razgleda se an vidi dva konjá: starega an mladega. Zatuó kar na glas upraša razbojnika, ki sta čakala pred urati: »Starega al mladega?«

»Tiho, Palček, tiho!« ga opuomni parvi razbojnik. »Lahko se gospodar zbudí an potle muorno zbežat proč s praznimi rokami.«

»Al četá starega al mladega!« zaupije Palček ves jezen.

Gospodar se rjes zbudí an pridez lužjo u hliju. Sevjede, sta se razbojnika že prej skrila.

»Zaki mi svjetiš, norác?« zauekne Palček na gospodarja. — Gospodar gleda po usjeh kotih, od kuod parhaja takuo močan glas, pa nobednega ne vidi.

»Prosim te, ne svjeti mi glih u oči!« se oglasi spet Palček. Gospodarju so se že prej pokonc postavili lasje, kar pa spet čuje glas an nobednega ne vid, se ustraši an zbeži u hišo.

Meditjem časom pa mu tatovi odpejejo narljeušega konjá.

Par drugi hiši je bla gospodar žená. Razbojniki se ložijo dakordo, de ji pokra-

dejo maslo, an spet pošjejo Palčka naprej.

»Veliko al malo?« upraša razbojnik. »Buodi tiho, drugač nam use pokuaris!« mu poreče razbojnik.

»Veliko al malo?« se se buj zaderé an že sedi na pounim loncu masla.

Zená se zbudi an preca misli, de ji čejó ukrast maslo. Zatuó luči niti ne paržge, ampak leti kar u temi u kljet an zagrabi lonac z maslom, de bi ga skrila.

»Kam me pa neseš, baba?« zauekne Palček na loncu. Tega se gospodinja takuo prestraš, de spusti lonac an zbeži nazaj u kambro an se dobro záklene.

U tjem času pa ji razbojnik ukradejo use maslo.

»Konja an maslo že imamo,« pravi parvi razbojnik. »Sadá nucamo še meso.«

Pa pridejo do mesarja an spet poženó Palčka u mesarijo.

»Ceté kužo al meso?«

»Tiho, Palček, tiho!« ga učijo razbojniki. »Lahko se zbudí mesar.«

»Kože al meso?« zauekne Palček an že sedi na kup mesa. Mesar se rjes zbudí, gre hitro u mesarijo, pograbi meso an kože an če use skup odnest.

»Norác, kaj mi takuo tiščiš,« se oglaši Palček.

»Joj, tuó je pa višno sam zluodi!« se prestraš mesar, spusti kože an meso na tla an zbeži u hišo.

Kar se je razbojnikom use takuo posrečilo, grejó damú u svojo pod velikim brižgom skrito hišo. Parpravijo si dobro večerjo an jedo an pijejo. Za Palčka pa se nobedan ne zmisli.

»Hoj, gaspuode, kaj pa jest? Ali naj samo sline požderjam?« poreče Palček. »Tud jest sem lačan.«

»Ti pa grizi kože!« se zasmeje parvi razbojnik, drugi pa se mu režijo.

Palček uzame šibo an gre gor na strjeho.

»Hišo vam razbijem,« se dere an mlati po strjehi. »Vi gardi, nehualežni razbojniki!«

Pravijo, de se donás sedi Palček na strjehi, razbijja an uče. Naj ljudje le vidi, de rjes ni urjeno pomagati razbojnikom.

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Založnik: »Matajura d. z o. z.«
Dovoljenje videmskega sodišča štev. 47
z dnem 26.7.1950

Ljudska pravljica: Lovec in začarana deklica

V neki samotni hišici je živila uboga deklica, ki se je preživjala s Šivanjem.

Nekega jutra potrka na njena vrata stara beračica in jo poprosi za milodar. De-

klica, ki je usmiljenega srca, ponudi starici krožnik tople juhe. Starka, ki je hu-

dobna čarownica, vzame v roko svojo ča-

rodejno paličko in začara ubogo deklico v

divjih zveri, ki jo hočejo napasti. Tedaj pa pride mimo mlad lovec in zveri se

na mah razbeže na vse strani, ostane le ptičica. Lovec jo hoče pobožati in zatro-

bi na svoj rog. Ko ptičica zasliši glas roga se takoj spremeni v deklico. Lovec jo

vpraša od kod je in kako ji je ime in ko mu ta pove svojo žalostno zgodbo jo pe-

lje na svoj dom in postala je njegova žena in živila sta srečno dolgo let.